

Uchwała z dnia 29 sierpnia 1995 r.
I PZP 20/95

Przewodniczący SSN: Teresa Flemming-Kulesza, Sędziowie SN: Józef Iwulski, Jadwiga Skibińska-Adamowicz (sprawozdawca),

Sąd Najwyższy, przy udziale prokuratora Iwony Kaszczyszyn, w sprawie z powództwa Marii Ł. przeciwko Zespołowi Szkół Zawodowych Nr [...] w L. o przywrócenie do pracy, po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym dnia 29 sierpnia 1995 r. zagadnienia prawnego przekazanego przez Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie postanowieniem z dnia 11 maja 1995 r. [...] do rozstrzygnięcia w trybie art. 391 k.p.c.

Czy z ochrony prawnej przed wypowiedzeniem (rozwiązaniem) stosunku pracy, przewidzianej w art. 32 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz. U. Nr 55, poz. 234) korzysta członek komitetu założycielskiego zakładowej organizacji związkowej istniejącego już związku zawodowego o zasięgu ogólnokrajowym ?

p o d j ą ł następującą uchwałę:

Ochrona prawna przed wypowiedzeniem i rozwiązaniem stosunku pracy przewidziana w art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz. U. Nr 55, poz. 234 ze zm.) przysługuje także członkowi komitetu założycielskiego zakładowej organizacji związkowej istniejącego już związku zawodowego, jeżeli komitet ten pełni funkcje zarządu zakładowej organizacji związkowej.

U z a s a d n i e

Postanowieniem z dnia 11 maja 1995 r. Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie, działając na podstawie art. 391 § 1 k.p.c., przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości dotyczące ochrony przed wypowiedzeniem (rozwiązaniem) stosunku pracy członka komitetu założycielskiego zakładowej organizacji związkowej istniejącego już związku zawodowego o zasięgu ogólnokrajowym.

Zagadnienie powyższe powstało w następującym stanie faktycznym:

Powódka Maria Ł. jest nauczycielką, a pracę w szkolnictwie rozpoczęła w 1955 r. Ostatnio - od 1978 r. była zatrudniona w Zespole Szkół Zawodowych Nr [...] w L. w pełnym wymiarze zajęć. Pismem z dnia 24 czerwca 1993 r. dyrektor Zespołu Szkół Zawodowych w L. rozwiązał z powódką z dniem 1 lipca 1993 r. stosunek pracy powołując się na wydane przez Obwodową Komisję Lekarską do Spraw Inwalidztwa i Zatrudnienia w L. dnia 9 czerwca 1993 r. orzeczenie lekarskie o trwałej niezdolności do pracy w pełnym wymiarze zajęć na dotychczasowym stanowisku. Wyrokiem z dnia 3 listopada 1993 r. Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Lublinie przywrócił powódkę do pracy. W

czasie od 16 listopada 1993 r. do 16 marca 1994 r. powódka była niezdolna do pracy i korzystała ze zwolnienia lekarskiego. W dniu 17 marca 1994 r. otrzymała pismo o wypowiedzeniu jej umowy o pracę z powołaniem się na art. 25 w związku z art. 23 ust. 1 pkt 3 Karty Nauczyciela.

W dniu 15 marca 1994 r. powódka uczestniczyła w zebraniu mającym na celu powołanie komitetu założycielskiego zakładowej organizacji związkowej NSZZ "Solidarność-80" w pozwanym Zespole Szkół Zawodowych Nr [...] w L. Komitet ten został powołany, a powódka została jego członkiem. Pismem z dnia 15 marca 1994 r. strona pozwana została zawiadomiona o decyzji utworzenia związku zawodowego oraz o powołaniu komitetu założycielskiego i jego składzie. Powódka, uznając, że przysługuje jej ochrona przed wypowiedzeniem stosunku pracy przewidziana w art. 32 ust. 3 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz. U. Nr 55 poz. 234 ze zm.), wniosła pozew o przywrócenie jej do pracy. Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Lublinie wyrokiem z dnia 10 lutego 1995 r. uwzględnił powództwo, natomiast Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Lublinie - rozpoznając rewizję strony pozwanej - przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne przytoczone we wstępnej części uchwały.

Zdaniem Sądu Wojewódzkiego powyższa wątpliwość wynika stąd, że stosownie do art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz. U. Nr 55, poz. 234 ze zm.) związek zawodowy powstaje na mocy uchwały o jego utworzeniu podjętej przez co najmniej 10 osób uprawnionych do tworzenia związków zawodowych. Z treści tego przepisu wynika więc jednoznacznie, że chodzi o powołanie nowego związku zawodowego. Tymczasem celem zebrania pracowników strony pozwanej, które odbyło się dnia 15 marca 1995 r., nie było utworzenie nowego związku zawodowego, lecz zakładowej organizacji związkowej istniejącego już i działającego od lat związku zawodowego NSZZ "Solidarność-80". Dlatego też powołanie w dniu 15 marca 1995 r. komitetu założycielskiego nie może być traktowane jako inicjatywa utworzenia związku zawodowego, lecz jako deklaracja uczestników zebrania wstąpienia do istniejącego już związku zawodowego NSZZ "Solidarność-80". Powyższe argumenty przemawiałyby zatem za udzieleniem odpowiedzi negatywnej. Z drugiej jednak strony ani statut NSZZ "Solidarność-80", ani ustawa o związkach zawodowych nie określają procedury powoływania zakładowych organizacji związkowych jak też nie wskazują minimalnej liczby członków zakładowej organizacji związkowej. Z analizy art. 32 ust. 1 i 3 ustawy o związkach zawodowych nie wynika przy tym, czy przewidziana w tych przepisach ochrona odnosi się do członków komitetu założycielskiego zakładowej organizacji związkowej już działającego na terenie kraju związku zawodowego, czy też do założycieli nowego związku zawodowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 32 ust. 3 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz. U. Nr 55, poz. 234 ze zm.) wynika, że ochrona przewidziana w ust. 1 tego artykułu, polegająca na niemożności - bez zgody zarządu - wypowiedzenia lub rozwiązania stosunku pracy z pracownikiem będącym członkiem zarządu lub komisji rewizyjnej zakładowej organizacji związkowej w czasie trwania mandatu oraz w okresie roku po jego wygaśnięciu, przysługuje także członkom komitetu założycielskiego, z tym że

ochrona ta trwa tylko przez okres 6 miesięcy od dnia utworzenia komitetu założycielskiego. Ujmując pytanie Sądu Wojewódzkiego nieco inaczej, ale przy zachowaniu jego sensu, należy więc stwierdzić, że chodzi w nim o to, czy ochrona przewidziana w art. 32 ust. 3 ustawy dotyczy jedynie członków komitetu założycielskiego mającego postać związku zawodowego, czy też ochroną, o której mowa, są także objęci członkowie komitetów założycielskich zakładowych organizacji związkowych.

Wyjaśnienie przedstawionego zagadnienia prawnego wypada rozpocząć od spostrzeżenia, że zasada ochrony członków komitetu założycielskiego przed wypowiedzeniem i rozwiązaniem stosunku pracy znalazła się w ustawie o związkach zawodowych w rozdziale 4 pod nazwą "Zakładowa organizacja związkowa", a co więcej jako ustęp 3 przepisu art. 32 przewidującego w ustępach 1 i 2 ochronę członków zarządu i komisji rewizyjnej zakładowej organizacji związkowej. Powyższa okoliczność mogłaby więc usprawiedliwiać wniosek, że w art. 32 ust. 3 chodzi o członków komitetu założycielskiego zakładowej organizacji związkowej. Jednak analiza całego przepisu art. 32 ustawy, zwłaszcza uwzględnienie treści ustępu 4 stanowiącego o ochronie pracowników pełniących z wyboru funkcje w organach organizacji związkowych działających poza zakładem pracy, pozwala stwierdzić, że ustawodawca w art. 32 ustawy o związkach zawodowych uregulował całościowo problem ochrony pracowników będących członkami określonych ogniw związku zawodowego, a zatem zarówno działających na terenie zakładu pracy jak i poza tym zakładem.

Oznacza to, że wzgląd na systematykę ustawy nie prowadzi do rozwiązania zagadnienia. Należy więc poszukiwać odpowiedzi na gruncie innych przepisów ustawy, w szczególności tych, które dotyczą istoty związku zawodowego i określają zasady jego tworzenia.

Zgodnie z art. 12 ust. 1 omawianej ustawy związek zawodowy powstaje z mocy uchwały o jego utworzeniu, podjętej przez co najmniej 10 osób uprawnionych do tworzenia związków zawodowych. W myśl zaś ust. 2 tego artykułu osoby, które podjęły uchwałę o utworzeniu związku zawodowego, uchwalają statut i wybierają komitet założycielski. Nie ulega przeto wątpliwości, że art. 32 ust. 3 przewidujący ochronę członków komitetu założycielskiego odnosi tę ochronę do członków komitetu założycielskiego wymienionego w art. 12 ust. 2, a więc do komitetu założycielskiego tworzącego się związku zawodowego. Powyższy wniosek ma dodatkowe potwierdzenie w fakcie zamieszczenia art. 12 w rozdziale 2 pod nazwą "Tworzenie związków zawodowych" oraz w tym, że cały wymieniony rozdział (art. 12-18 ustawy) poświęcony jest kwestiom związanym z powstaniem związku zawodowego. Nie bez znaczenia jest ponadto okoliczność, że ustawa o związkach zawodowych zajmuje się pojęciem "komitet założycielski" tylko przy okazji regulowania problematyki związanej z tworzeniem związków zawodowych (rozdział 2) i nie stanowi o "innych" komitetach założycielskich, co gdyby miało miejsce, uzasadniałoby wniosek, że normuje także wprost ochronę członków komitetów założycielskich zakładowych organizacji związkowych.

Tego rodzaju rozwiązanie przyjęte przez ustawodawcę jest konsekwencją zasady wyrażonej w art. 9 ustawy o związkach zawodowych, w myśl której do związków zawodowych należy prawo do określenia ich wewnętrznej struktury. Zgodnie z wskazanym przepisem, to statuty oraz uchwały związków zawodowych - a nie ustawa - określają w sposób swobodny struktury organizacyjne związków zawodowych. Inaczej mówiąc, wobec zasady przyjętej w art. 9 ustawodawca nie mógł napisać, iż ochroną

obejmuje także członków komitetów założycielskich zakładowych organizacji związkowych, gdyż nie przewidział dla siebie prawa do decydowania o tym, jakie ogniwa organizacyjne utworzą zakładowe organizacje związkowe oraz jakie nadadzą im nazwy. Zostało to bowiem zastrzeżone dla tych organizacji.

Przedstawione wywody nie oznaczają jednak, że nie ma podstaw do wniosku, iż ochrona przewidziana w art. 32 ust. 1 omawianej ustawy nie przysługuje członkom komitetów założycielskich zakładowych organizacji związkowych tworzonych w ramach już istniejącego związku zawodowego o zasięgu ogólnokrajowym. Są one jedynie dowodem na to, że wnioskowanie o zakresie ochrony wyłącznie na podstawie treści przepisów prowadzi do wąskiego ujmowania zagadnienia, nie uwzględniającego celu ochrony i roli komitetów założycielskich tworzących się zakładowych organizacji związkowych. W tej zaś kwestii należy podkreślić, że jeżeli komitety założycielskie bądź o innej nazwie struktury nowoutworzonej zakładowej organizacji związku zawodowego pełnią faktycznie - choć tymczasowo - funkcje władz tej organizacji, to do czasu wyboru organów statutowych powinny być traktowane tak, jak te organy. Inaczej mówiąc - jeżeli komitet założycielski zakładowej organizacji związkowej został uznany przez upoważniony do tego organ związku zawodowego i jeżeli faktycznie i prawnie jest traktowany jako tymczasowy organ zakładowej organizacji związkowej zastępujący w pewnym zakresie zarząd zakładowej organizacji związkowej, to i jego członków należy traktować tak jak członków zarządu zakładowej organizacji związkowej w zakresie ochrony przewidzianej w art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych. Tego wymaga wykładnia funkcjonalna wymienionego wyżej przepisu.

Problematyka ochrony członków tymczasowych struktur zakładowych organizacji związkowych (komisje tymczasowe, komitety tymczasowe, komitety założycielskie) była już przedmiotem zainteresowania Sądu Najwyższego i to zarówno na gruncie przepisów poprzednio obowiązującej jak i obecnie obowiązującej ustawy o związkach zawodowych. W uchwale z dnia 13 grudnia 1990 r., III PZP 21/90 (OSNCP 1991 z. 5-6 poz. 63), Sąd Najwyższy uznał, że członkowi komitetu założycielskiego NSZZ "Solidarność" w zakładzie pracy przysługuje ochrona prawna przed rozwiązaniem umowy o pracę przewidziana w art. 39 ust. 1 ustawy z dnia 8 października 1982 r. o związkach zawodowych (jednolity tekst: Dz. U. z 1985 r., Nr 54, poz. 277), gdyż na płaszczyźnie stosunków pracy komitet założycielski powinien być traktowany jako prawna reprezentacja praw i interesów tak członków związku zawodowego, jak i pracowników w ogóle. W orzeczeniu tym Sąd Najwyższy nawiązał do uchwały z dnia 29 marca 1990 r., III PZP 52/89, w której został wypowiedziany pogląd, iż członkowi tymczasowej komisji zakładowej NSZZ "Solidarność" przysługuje ochrona prawna przed wypowiedzeniem i rozwiązaniem umowy o pracę określona w art. 39 ust. 1 ustawy z dnia 8 października 1982 r. Natomiast w uchwale z dnia 17 grudnia 1992 r., I PZP 69/92 (OSNCP 1993 z. 5, poz. 82), Sąd Najwyższy stwierdził wprost, że członek zakładowego komitetu założycielskiego, spełniającego funkcję tymczasowego zarządu zakładowej organizacji związkowej, podlega ochronie z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz. U. Nr 55, poz. 234), a w uzasadnieniu podniósł, że uznanie komitetu założycielskiego za tymczasową władzę związkową w danym zakładzie pracy uzasadnia traktowanie jego członków w zakresie ochrony przed wypowiedzeniem i rozwiązaniem stosunku pracy na równi z członkami zarządów zakładowych organizacji związkowych.

Jak z powyższego wynika, stanowisko Sądu Najwyższego w rozpoznawanej sprawie jest kontynuacją przyjętego w orzecznictwie poglądu, iż wykładnia art. 32 ust. 1 ustawy powinna także uwzględniać intencje ustawodawcy, które przejawiają się w ochronie stosunku pracy osób podejmujących się zadania zorganizowania nowych ogniw ruchu związkowego, a więc powinna uwzględniać cel i funkcje przepisu.

Z tych względów rozważając zagadnienie prawne przedstawione przez Sąd Wojewódzki, Sąd Najwyższy uznał, że ochrona prawna przed wypowiedzeniem i rozwiązaniem stosunku pracy przewidziana w art. 32 ust. 1 omawianej ustawy przysługuje także członkowi komitetu założycielskiego zakładowej organizacji związkowej istniejącego już związku zawodowego, jeżeli komitet ten pełni funkcje zarządu zakładowej organizacji związkowej i w związku z tym udzielił odpowiedzi przytoczonej w sentencji uchwały.

=====